

ПОДАТКИ – ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ І ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Дулеба Н.В., кандидат економічних наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

Лутай Т.В., Національний транспортний університет, Київ, Україна

TAXES AS A FACTOR OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

Duleba N.V., Ph.D., National Transport University, Kyiv, Ukraine

Lutay T.V., National Transport University, Kyiv, Ukraine

НАЛОГИ – ФАКТОР ФИНАНСОВОЙ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА

Дулеба Н.В., кандидат экономических наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Лутай Т.В., Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Податкова безпека – це такий стан податкової сфери держави, для якого характерним є захищеність інтересів суб'єктів податкових відносин, стійкість і економічна незалежність податкової системи, що проявляється у стабільності податкового законодавства; здатність податкової системи до розвитку і вдосконалення, спроможність своєчасного виявлення та запобігання потенційних загроз у сфері оподаткування та здатність системи оподаткування в повній мірі реалізовувати усі функції податків як фіскальної так і регулюючої та соціальної з метою максимального узгодження інтересів держави та платників податків [1].

Загрозами податковій безпеці держави є: стан економіки; стан державних фінансів; особливості чинних інститутів; соціальні характеристики суспільства. Через велику кількість факторів, яку породжує кожне з наведених джерел податкових загроз, виникає необхідність виділити ті дестабілізуючі чинники, ступінь впливу яких на податкову безпеку найбільш вагомий.

Найбільш важливими показниками, які характеризують стан національної економіки, є показники рівня і динаміки валового внутрішнього продукту (ВВП). Значення цих показників за п'ять останніх років для України наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Темпи приросту номінального ВВП за період 2010-2014 рр.

Період	Номінальний ВВП, млн. грн. [2]	Абсолютний приріст номінального ВВП, млн. грн.	Темпи приросту номінального ВВП, %
2010	1082569	169 224	18,5
2011	1302079	219510	20,3
2012	1411238	109159	8,4
2013	1454931	43693	3,1
2014	1566728	111797	7,7

За даними табл. 1 помітилася динаміка до спадання темпу приросту номінального ВВП за період з 2010 по 2014 роки. Загалом така динаміка ВВП формує низку ризиків для макроекономічного становища країни та може призвести до збільшення потреби у надходженнях до бюджету країни.

За високого рівня добробуту населення є потенційна база для збільшення податків за гострої фіскальної необхідності. Показником, що відображає дію цього фактору, є величина ВВП на душу населення.

За даними Світового банку ВВП на душу населення в Україні у 2014 році становив 3877,0 US\$. Якщо у 2012р. Україна посідала 92 місце із 183 за рівнем ВВП на душу населення, то в 2014 р. – це 125 місце, зниження цього показника пов'язане з загостреною політично-економічною ситуацією. Водночас Російська федерація посідає 57 місце (12 735US\$), Польща – 52 місце (14 422US\$),

Білорусія – 74 місце (8 040 US\$). Тобто рівень добробуту українського населення залишається достатньо низьким, навіть порівняно з країнами колишнього СРСР, і цей факт свідчить про те, що сучасний рівень добробуту населення України формує значну загрозу податковій безпеці державі, особливо за несприятливої динаміки ВВП.

Наступним показником є величина бюджетного дефіциту. Динаміка показників дефіциту Державного бюджету України показана у табл. 2.

Таблиця 2 – Розрахунок дефіциту державного бюджету України за період 2010-2014 рр. [3]

Період	Зведений державний бюджет, млн. грн.			Відношення дефіциту, профіциту зведеного бюджету до ВВП, %
	Доходи	Видатки	Дефіцит(+), Профіцит(-)	
2010	314391	377873	-63482	-5,9
2011	398554	416854	-18300	-1,4
2012	445525	492455	-46930	-3,3
2013	442789	505844	-63055	-4,3
2014	456067	523126	-67059	-4,3

З даних, наведених у табл. 2, видно, що явище бюджетного дефіциту в Україні є постійним. Значне збільшення дефіциту Державного бюджету у 2013-2014 році свідчить про економічну кризу та пов'язане з необхідністю збільшення витрат на реалізацію антикризових заходів, соціальні виплати, збільшення фінансування збройних сил. Граничне значення відношення дефіциту (профіциту) бюджету до ВВП складає 3%. Однак фактичні значення цього показника у 2010-2014 рр., окрім 2011 перевищували граничні 3%. Це свідчить про загрозову ситуацію для всієї фінансової системи країни.

Значний державний борг призводить до збільшення витрат на його обслуговування (сплати відсотків, або певної його частини), що обумовлюватиме додаткову потребу у податкових надходженнях, а відтак спричинить загрозу податковій безпеці.

В табл. 3 представлена динаміка державного та гарантованого державою боргу України за період 2010-2014 рр.

Таблиця 3 – Динаміка державного боргу за 2010-2014 рр., млн. грн. [3]

Період	Державний борг з урахування гарантованого державного боргу		Темп приросту, %		У відношенні до ВВП, %
	Внутрішній	Зовнішній	Вн.	Зов.	
2010	155490	276745	-	-	39.9
2011	173708	299413	11.7	8.2	36.3
2012	290380	225130	67.2	-24.8	36.5
2013	284089	300025	-2.2	33.3	40.3
2014	488867	611966	72.1	104,0	70.3

З розрахунків наведених у табл. 3 видно, що кожного року державний борг України зростає. Враховуючи той факт, що в Україні не стабільна економічна ситуація і те, що на території України проводять антитерористичні операції, державний борг за 2014 р. зріз 176.1 %, що є негативною тенденцією, адже в Україні не вистачає коштів, щоб покривати ці борги.

Згідно з вітчизняними і іноземними дослідженнями економічно безпечний рівень державного і гарантованого державою боргу для України наразі становить близько 35% від ВВП, а критичний рівень показника не повинен перевищувати 60%.

На рис. 1 показаний один з індикаторів стану державного боргу та боргової залежності країни – співвідношення обсягу державного боргу до ВВП.

За даними Міністерства фінансів України 2010-2014 рр., державний борг країни поки ще далеко не дотягує до річного ВВП, залишаючись у діапазоні 30-40% [2]. Однак попри цей факт зазначимо, що Україна все ж таки достатньо швидко нарощує борги, і здебільшого ці кошти використовуються не на інвестиції, а на цілі поточного споживання. За таких обставин зростання державного боргу збільшує витрати наступних бюджетів на їх обслуговування та погашення і, відповідно, звужує фінансові можливості уряду та погіршує рівень податкової безпеки держави.

Рисунок 1 – Відношення державного боргу України до ВВП [3]

Висновки. Аналіз показників податкової безпеки свідчать про високий рівень податкового навантаження в Україні. Вихід є із цієї ситуації. Податкове навантаження має оптимально знизитись як для платників податків, так і для держави. Зниження податкового навантаження на платника звільнить фінансові ресурси, які він зможе використати у виробничих процесах, забезпечить збільшення інвестиційних коштів та підвищить ділову активність підприємства, що сприятиме зростанню обсягів податкових надходжень до бюджетів. Крім цього, оптимізація податкового навантаження сприятиме зростанню реальних доходів населення, заощаджень домогосподарств, платоспроможного попиту населення, що призведе до економічного зростання в країні.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Адонін С.В. Поняття державної податкової політики в Україні / С.В. Адонін // Держава та регіони. – 2011. – № 5. – [Серія: Економіка та підприємництво]. – С. 5-9.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – <http://www.minfin.gov.ua>.
3. Статистичний щорічник України – К.: Держкомстат України, 2015. – 650 с.
4. Ціна держави. [Електронний ресурс] – <http://costua.com>
5. World Economic Situation and Prospects 2015, United Nations, New York, 2015, 192 p.

REFERENCES

1. Adonin S.V. Concept of state tax policy in Ukraine / S.V. Adonin // State and regions. – 2011. – № 5. – [Series: Economy and business]. – P. 5-9. (Ukr.)
2. The official website of the Ministry of Finance of Ukraine. [Electronic resource]. – <http://www.minfin.gov.ua>. (Ukr.)
3. Statistical Yearbook of Ukraine – K.: State Statistics Committee of Ukraine, 2015. – 650 p. (Ukr.)
4. Price of state. [Electronic resource] – <http://costua.com> (Ukr.)
5. World Economic Situation and Prospects 2015, United Nations, New York, 2015, 192 p.

РЕФЕРАТ

Дулеба Н.В. Податки – фактор фінансової і економічної безпеки держави / Н.В. Дулеба, Т.В. Лутай // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 2.

У статті розглянуті основні загрози податковій безпеці держави, а саме: стан економіки; стан державних фінансів; особливості чинних інститутів; соціальні характеристики суспільства. Через велику кількість факторів, яку породжує кожне з наведених джерел податкових загроз, виникає необхідність виділити ті дестабілізуючі чинники, ступінь впливу яких на податкову безпеку найбільш вагомий.

Об'єкт дослідження – найбільш важливі показники, які характеризують стан національної економіки – показники рівня і динаміки валового внутрішнього продукту (ВВП).

Мета роботи – дослідження ступеня впливу дестабілізуючих чинників на податкову безпеку України в контексті її економічної безпеки.

Методи дослідження – економічні методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень.

Значний державний борг призводить до збільшення витрат на його обслуговування (сплати відсотків, або певної його частини), що обумовлюватиме додаткову потребу у податкових надходженнях, а відтак спричинить загрозу податковій безпеці.

За даними Міністерства фінансів України 2010-2014 рр., державний борг країни поки ще далеко не дотягує до річного ВВП, залишаючись у діапазоні 30-40%. Однак попри цей факт зазначимо, що Україна все ж таки достатньо швидко нарощує борги, і здебільшого ці кошти використовуються не на інвестиції, а на цілі поточного споживання. За таких обставин зростання державного боргу збільшує витрати наступних бюджетів на їх обслуговування та погашення і, відповідно, звужує фінансові можливості уряду та погіршує рівень податкової безпеки держави.

Аналіз показників податкової безпеки свідчать про високий рівень податкового навантаження в Україні. Вихід є із цієї ситуації. Податкове навантаження має оптимально знизитись як для платників податків, так і для держави. Зниження податкового навантаження на платника звільнить фінансові ресурси, які він зможе використати у виробничих процесах, забезпечить збільшення інвестиційних коштів та підвищить ділову активність підприємства, що сприятиме зростанню обсягів податкових надходжень до бюджетів. Крім цього, оптимізація податкового навантаження сприятиме зростанню реальних доходів населення, заощаджень домогосподарств, платоспроможного попиту населення, що призведе до економічного зростання в країні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПОДАТКИ, ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА, СТАН ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ, СТАН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ, ВАЛОВИЙ ВНУТРІШНІЙ ПРОДУКТ, ДЕФІЦИТ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ДЕРЖАВНИЙ БОРГ.

ABSTRACT

Duleba N.V., Lutay T.V. Taxes as a factor of financial and economic security of the state. Economics and management on transport. Kyiv. National Transport University. 2015. Vol. 2.

The article describes the main threats to the security of the state tax, namely: the economy; the state of public finances; features of existing institutions; social characteristics of society. A large number of factors, which generates each of the sources of tax threats, a need to identify those destabilizing factors, the impact of which on the most important security tax.

The object of study – the most important parameters that describe the state of the national economy – indicators of the level and dynamics of gross domestic product (GDP).

Purpose – to study the impact of destabilizing factors on the tax Ukraine's security in the context of its economic security.

The methods of research – economic methods used in empirical research and theoretical levels.

A high public debt leads to the increase of public debt management costs (for payment of interest or a definite part of the debt) that will determine the necessity of additional tax revenue and thus will cause a threat to the tax security.

According to the data of the Ministry of Finance of Ukraine in 2010-2014 the national debt is still far falls short of annual GDP and remains in the range of 30-40%. However, despite this fact it should be noted Ukraine nevertheless increases debts quite rapidly and mostly these funds are not used for investment purposes but for the current consumption. Under these circumstances the growth of public debt increases expenses of next budgets for their management and redemption and accordingly reduces the financial capacity of the government and degrades the level of the state's tax security.

Analysis of tax security indicates a high level of tax burden in Ukraine. There is a way out of this situation. The tax burden should optimally be reduced both for taxpayers and for the state. Reducing the tax burden on a taxpayer will release financial resources what he may use in productive process and will provide the rise of investment funds and increase an enterprise's business activity that will promote the growth of tax revenue. Moreover, the optimizing of a tax burden will help to increase of real household incomes, household savings, purchasing power of population that will lead to economic growth in the country.

KEY WORDS: TAX RATES, TAX SECURITY, STATE OF PUBLIC FINANCE, STATE OF THE NATIONAL ECONOMY, GROSS DOMESTIC PRODUCT, PUBLIC DEFICIT, PUBLIC DEBT

РЕФЕРАТ

Дулеба Н.В. Налоги – фактор финансовой и экономической безопасности государства / Н.В. Дулеба, Т.В. Лутай // Экономика и управление на транспорте. – К.: НТУ, 2015. – Вып. 2.

В статье рассмотрены основные угрозы налоговой безопасности государства, а именно: состояние экономики; состояние государственных финансов; особенности действующих институтов;

социальные характеристики общества. За большого количества факторов, которую порождает каждое из приведенных источников налоговых угроз, возникает необходимость выделить те дестабилизирующие факторы, степень влияния которых на налоговую безопасность наиболее весомый.

Объект исследования – наиболее важные показатели, характеризующие состояние национальной экономики – показатели уровня и динамики валового внутреннего продукта (ВВП).

Цель работы – исследование степени влияния дестабилизирующих факторов на налоговую безопасность Украины в контексте ее экономической безопасности.

Методы исследования – экономические методы, применяемые на эмпирическом и теоретическом уровнях исследований.

Значительный государственный долг приводит к увеличению расходов на его обслуживание (уплаты процентов, или определенной его части), обуславливает дополнительную потребность в налоговых поступлениях, а затем может представлять угрозу налоговой безопасности.

По данным Министерства финансов Украины 2010-2014 гг., Государственный долг страны пока еще далеко не дотягивает до годового ВВП, оставаясь в диапазоне 30-40%. Однако, несмотря на этот факт отметим, что Украина все же достаточно быстро наращивает долги, и в основном эти средства используются не на инвестиции, а на цели текущего потребления. В случае роста государственного долга увеличиваются расходы следующих бюджетов на их обслуживание и погашение и, соответственно, сужаются финансовые возможности правительства и ухудшается уровень налоговой безопасности государства.

Анализ налоговой безопасности свидетельствуют о высоком уровне налоговой нагрузки в Украине. Выход есть из этой ситуации. Налоговая нагрузка имеет оптимально снизиться как для налогоплательщиков, так и для государства. Снижение налоговой нагрузки на плательщика освободит финансовые ресурсы, которые он сможет использовать в производственных процессах, обеспечит увеличение инвестиционных средств и повысит деловую активность предприятия, что будет способствовать росту объемов налоговых поступлений в бюджеты. Кроме этого, оптимизация налоговой нагрузки будет способствовать росту реальных доходов населения, сбережений домохозяйств, платежеспособного спроса населения, что приведет к экономическому росту в стране.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: НАЛОГИ, НАЛОГОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, СОСТОЯНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ФИНАНСОВ, СОСТОЯНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ, ВАЛОВОЙ ВНУТРЕННИЙ ПРОДУКТ, ДЕФИЦИТ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА, ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ.

АВТОРИ:

Дулеба Надія Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний транспортний університет, доцент кафедри економіки, e-mail: Nadya-Korzh@mail.ru, тел. (044) 280-30-16, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 313.

Лутай Тетяна Вікторівна, студент, Національний транспортний університет, тел. (044) 280-30-16, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 313.

AUTHORS:

Duleba Nadezhda, Ph.D., Associate Professor, National Transport University, Associate Professor of Economics, e-mail: Nadya-Korzh@mail.ru, tel. (044) 280-30-16, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorov 1, r. 313.

Lutay Tetyana, student, tel. (044) 280-30-16, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorov 1, r. 313.

АВТОРЫ:

Дулеба Надежда Викторовна, кандидат экономических наук, доцент, Национальный транспортный университет, доцент кафедры экономики, e-mail: Nadya-Korzh@mail.ru, тел. (044) 280-30-16, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова 1, к. 313.

Лутай Татьяна Викторовна, студент, Национальный транспортный университет, тел. (044) 280-30-16, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 313.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Попова В.В., доктор економічних наук, професор, Національна академія статистики, обліку та аудиту, завідувач кафедри «Економіка підприємств», Київ, Україна.

Козак Л.С., кандидат економічних наук, професор, Національний транспортний університет, завідувач кафедри «Економіка», Київ, Україна.

REVIEWER:

Popova V.V., Ph.D., Economics (Dr.), professor, National Academy of Statistics, Accounting and Auditing, head, department of Economics of Enterprises, Kyiv, Ukraine.

Kozak L.S., Ph.D., professor, National Transport University, head, department of Economics, Kyiv, Ukraine.